

Образний світ

Марія Гринюк

ВАЛЕНТИНИ ДЖУРАНЬОК

Марія Гринюк

Образний світ

ВАЛЕНТИНИ ДЖУРАНЬОК

ББК 85.12 (4 УКР)
Г 85

ISBN 978-966-2021-85-1

© М. Гринюк, 2013

Образний світ
ВАЛЕНТИНИ ДЖУРАНЬОК

Передмова
Орест Голубець

Текст та упорядкування
Марія Гринюк

Світлини
Марія Гринюк
Олег Данищук

Переклад
Вікторія Гаврилей

Графічний дизайн
Іван Вах

Коректор
Жанна Турянська

Чернівці
«Друк-Арт»
2013

VALENTYNA DZHURANYUK

Visual thinking

Foreword

Orest Holubets

Text and arrangement

Mariya Hrynyuk

Photographs

Mariya Hrynyuk

Oleg Danyszchuk

Translator

Viktoria Gavrylej

Graphic design

Ivan Vakh

Proof-readers

Zhanna Turyanska

Chernivtsi

«Druk-Art»

2013

ЗМІСТ

Передмова	7
Косів – центр гончарства	9
Сторінки біографії	13
Технологія виробів	21
Художньо-образний стиль	29
Виставкова діяльність	39
Публікації про майстриню	70
Термінологічний словник	71

Вид на Косів з Міської гори.
A panoramic view over Kosiv from the Town Hill.

Мальована гуцульська кераміка як важлива складова української народної культури представляє органічне за своєю природою явище, невід'ємну частину самобутнього емоційного образу карпатського краю. Сотні років домінуючі в ній зелена, коричнева й жовто-охриста барви легко розтікаються по білому теплому тлі, яке немовби випромінює сонячне світло. У щедрому декоративному оздобленні керамічних виробів знаходять відображення краса гірського краю, його рослинний і тваринний світ, різноманітні жанрові композиції з міфологічною, релігійною й побутовою тематикою, сцени праці та свята, неповторні звичаї та обряди місцевих жителів. Не випадково, що й сьогодні кераміка Гуцульщини залишається впізнаваною у світі та служить своєрідною візитівкою народного мистецтва України.

Гуцульська кераміка акумулює досвід багатьох видатних майстрів, серед яких відомі імена О. Бахматюка і П. Баранюка, гончарські родини Тимчуків, Кошаків, Волощуків, Совіздранюків. Їхні твори є безцінним надбанням багатьох музейних колекцій в Україні та далеко за її межами. Минулі здобутки гуцульських майстрів залишаються вагомим, важливою сторінкою народного мистецтва України. Проте нинішній стан осередків виробництва кераміки, актуальні питання збереження і примноження вікових традицій викликають тривогу. На тлі тривалого занепаду сувенірної промисловості та існуючої раніше системи художнього фонду, за відсутності програмної державної підтримки, асортимент та якість гуцульської кераміки помітно знизилася.

У такій ситуації найважливішою виявляється приватна ініціатива, вірність улюбленій творчій справі й громадянська позиція окремих майстрів – живих носіїв традицій. Саме вони не дають перерватися ланцюгу та прагнуть творити нові його ланки, зберігаючи й передаючи свій досвід, знання та вміння майбутньому поколінню. До числа сподвижників народного мистецтва належить Валентина Джуранюк. Її вироби несуть усі характерні ознаки гуцульської кераміки, що позначені знаково-символічним багатством, яскравими характеристиками персонажів та різноманітністю образів, оригінальним вирішенням орнаментальних схем. Вони сповнені теплоти, світла, потужної позитивної енергетики, яка захоплює кожного, кому поталанить побачити керамічні дивотвори народного мистецтва.

Орест Голубець

професор, доктор мистецтвознавства

FOREWORD

Hutsul painted ceramics is an important component of Ukrainian folk culture, being a phenomenon harmonious by nature and an inseparable part of an original emotional image of the Carpathian region. The dominating green, brown and nankeen colors spread freely against a warm background as if radiating sunlight centuries long. The beauty of the mountain region, its flora and fauna, various genre compositions on mythological, religious and narrative subjects, scenes at work and during feasts, unique customs and rites of the local residents, everything is depicted in richly decorated ceramic ware. It is no accident that at the beginning of the 21st century ceramics of Hutsulshchyna is recognizable throughout the world and serves as a sort of a hallmark of folk art of Ukraine.

Hutsul ceramics has accumulated experience of many outstanding masters, viz. O. Bakhmatyuk and P. Baranyuk, the Tymchuk, Koshak, Voloshchuk and Koshchuk families of potters. Their works constitute an invaluable heritage of numbers of museum collections both in Ukraine and far beyond its boundaries. The achievements of Hutsul masters make up a weighty serious page of folk art of Ukraine. However, the present state of the manufacturing ceramic centers, the burning questions of preservation and multiplying of the centuries old traditions give rise to concern. The range and quality of Hutsul ceramics remarkably reduced because of the prolonged decline in the souvenir manufacturing branch, the Art Fund status quo and lack of government support programs.

Private initiative, adherence to one's favorite pursuit and civic mindedness of some masters who heartily support traditions are of extreme importance under the circumstances. The masters themselves keep up this train and aspire to create new links, preserving and sharing their experience, knowledge and skills with the generations to come. Valentyna Dzhuranyuk is one of the associates of folk art. Her works bear all features characteristic of Hutsul ceramics. They are rich in symbolic style, bright characters and various images, as well as in original ornamental schemes. They are full of warmth, light, positive energy of great power, which inspires everyone, who is lucky to see ceramic wonders of folk art.

Orest Holubets

Professor, doctor of art criticism

Косівський ринок. Гончарні вироби родини Вербівських. 2013 р.
Kosiv market. Pottery of the Verbivsky family. 2013.

Хто й коли почав робити кераміку в Косові, вже ніколи не дізнаємося. Невідомим залишиться і той, хто вперше в цьому осередку розмалював керамічні вироби в три кольори: жовтий, зелений і коричневий на білому тлі.

Але очевидним і незаперечним є факт, що Косів – це один із найвідоміших гончарних центрів в Україні. Упродовж кількох століть сотні гончарів працюва-

ли в цьому містечку й навколишніх селах Пістинь, Кути, Старий Косів, Вербовець.

Традиції місцевої мальованої кераміки збереглися до сьогодні. Слід завдячувати кмітливості, інтуїтивному професіоналізму гуцулів, які вміють запозичене трансформувати у свої звичаї, надавати тому чи іншому явищу нового забарвлення, стилю, почерку, мистецької довершеності.

Анна Роциб'юк та Юрій Ілляк.
Косівський ринок, 1960 р. (із сімейного архіву
родини Л. Ілляк)
Anna Roshchyb'yuk and Yuri Illyuk. Kosiv
market, 1960 (from the L. Illyuk family archives)

Ще одна характерна риса, притаманна гуцулам, – глибока канонічність, усталені способи дотримання життєвих традиційних цінностей. Тому косівська кераміка збереглася до сьогоднішніх днів у такому, на перший погляд, консервативному стилі. Власне, ні один майстер, а ні професійний художник не посміли за тривалий час існування цього ремесла додати щось іншого, незвичного в колористику орнаменту чи техніку декорування.

Протягом двох століть технологія виготовлення косівської керамі-

ки залишається незмінною. Винятком може бути хіба що вкраплення подекуди синьої барви, яка трохи оживляє і надає виробу холоднуватого відтінку. Але майстри, котрі застосовують кобальт у декоруванні, роблять це вкрай обережно, щоб не спотворити традиційної зеленуватої гами декору. Тому є підстави вважати, що керамісти Косова, створюючи власний стиль авторського почерку у формотворенні, віртуозності орнаменту, сюжетному сучасному трактуванні композиції, водночас свідомо оберігають класичні фундаментальні постулати традицій місцевої мальованої кераміки – техніки риткування, ріжкування «червінню» й триколірну гаму забарвлення. Без цієї атрибуції зникло б саме трактування «косівська кераміка».

Отже, кілька поколінь майстрів, починаючи з відомих братів Баранюків, Олекси Бахметюка, Петра Кошака, родинних династій Павлини Цвілик, когорта випускників відділу кераміки Косівського училища народних художніх промислів і сучасних майстрів, творять унікальну сторінку національної культури, оберігаючи автентичність регіональної школи керамічного ремесла. Однією з найкращих майстринь і непересічною особистістю на теренах мистецької Гуцульщини є Валентина Джуранюк.

KOSIV — CENTER OF POTTERY

Валентина Джуранюк із дочкою Дзвінкою.
XII Міжнародний гуцульський фестиваль у Косові, 2002 р.
Valentyina Dzhuranyuk with her daughter Dzvina.
The 12th International Hutsul Festival in Kosiv 2002.

We will never know who was the first to make ceramic ware in Kosiv or when. Likewise, the pioneer who started painting three-colored ceramics (yellow, green and brown) against a white background, will probably remain unknown.

The fact that Kosiv is one of the most well-known centers of pottery in Ukraine is obvious and undeniable. Centuries long hundreds of potters worked in this town and the villages near, viz. Pistyn, Kuty, Stary Kosiv and Verbovets.

Traditions of local painted ceramics have been preserved due to the quick wit and intuitive professionalism of Hut-

suls, who are able to adapt the borrowings to their own customs, thus giving any phenomenon - a new color, style, fashion and artistic perfection; the latter is of the utmost importance.

Strict adherence to the rules, i.e. full compliance with the established life and traditional values, is one more feature characteristic of Hutsuls. That is why Kosiv ceramics, on the face of it, has been preserved through time in its conservative style.

During its long period of the craft existence neither a master nor a professional artist dared to add something differ-

ent or unconventional to the color scheme of the ornament or decoration technique.

The manufacturing technology of Kosiv ceramics has been remained unchanged, academically for two centuries. Blue paint here and there enlivens the object giving it a cold tint, it is an exception to the common tradition. Masters, who use cobalt when decorating, do this with extreme care so as not to distort traditional greenish range of decor. That is why there are reasons to believe that Kosiv ceramists consciously safeguard classical fundamental tenets of traditions of local painted ceramics: the techniques of rytuvannya (the technique of making grooves in the surface of a crock, covered with white engobe, with a stylus) and rizhkuvannya (the technique of white engobe painting with a squirt against a brown background) with

red paint and a three-colored range, while creating personal style of clay molding show ornament virtuosity and interpreting compositions of genre scenes in a new way. But for those attributes, the interpretation of “Kosiv ceramics” itself would have disappeared.

Several generations of masters starting with the well-known Baranyuks brothers, Olexa Bakhmetyuk, Petro Koshak, family dynasties of Pavlyna Tsvilyk, a cohort of graduates from the ceramic department of Kosiv School of Folk Artistic Handicrafts and modern masters create a unique page of national culture, preserving the authenticity of the regional School of ceramic craft. Valentyna Dzhuranyuk is one of the best craftswomen among them: a real personality in the fields of Hutsul art.

Декоративний таріль «Два цапки». Техніка виконання: підполивний розпис, 2012 р.

Decorative plate «Two Goats», under glazed painting techniques, 2012.

СТОРІНКИ БІОГРАФІЇ

Валентина Іванівна Джуранюк народилася 31 травня 1948 року в селі Бабчинці Могилів-Подільського району, що на Вінниччині, у родині службовців. Батько Валентини – Іван Назарович Проданець, учитель української мови й літератури, довгий час працював директором місцевої школи. А мати, Оксана, походить із заможного шляхетного роду Білінських. Прадід Кароль Кубальський – знаний польський інженер, якого ще в часи царської Росії запросили на терени теперішньої України споруджувати цукроварні, які, до речі, функціонують і сьогодні. Дід теж був добрим господарем. Він не мав багато поля, натомість у обійсті було кілька видів сільськогосподарської техніки (сівалки, молотарки, косарки тощо), а також коні та корови.

Але в 30-х рр. ХХ ст. під час «колективізації» в них забрали господарство. «Той день, коли дід віддав усе, що нажив своєю працею за ціле життя, був для нього найчорнішим, бо в руках залишився тільки один батіг», – згадує пані Валентина з розповіді своєї бабусі.

Та життя йшло далі. Сім'я Проданець здолала випробування, як і багато інших українських родин.

Валентина Джуранюк навчалася в Бабчинській початковій школі. Попри те, що вчителем був батько, контроль за дітьми вела мати. Окрім Валі, є ще сестра Єлизавета. Валентина вчилася добре, та понад усе любила малювати.

Помешкання родини Валентини Джуранюк у Косові, 2013 р.
House of Valentyna Dzhuranyuk's family in Kosiv, 2013.

Натхнення додавав тато, бо й сам час від часу малював, хоч не мав спеціальної художньої освіти. У пам'яті збереглися його натюрморти, квіти, пейзажі. Тож після закінчення восьмого класу батько повіз Валю до Косова в училище прикладного мистецтва.

У той час у навчальному закладі було відкрито тільки дві спеціалізації – «художнє дерево» та «художня кераміка». Вибір, як для дівчини, невеликий. Оскільки на відділі кераміки навчали живопису, а на дереві – ні, то й роздумувати було нічого. Перший крок зроблено.

Чи могла тоді Валентина подумати, що саме цей вибір стане єдиним на все життя?

Валентина Джуранюк, 1976 р.
Valentyna Dzhuranyuk, 1976.

Валентина Джуранюк та Олександра Швець у керамічних майстернях ХВК,
м. Косів, 1976 р.
Valentyna Dzhuranyuk and Olexandra Shvets in the ceramic workshops of the Art
Integrated Works in Kosiv, 1976.

Юрій та Валентина Джуранюки, м. Косів, 2013 р.
Yury and Valentyna Dzhuranyuk, Kosiv, 2013.

Згадуючи перші роки навчання в технікумі, вона щиро зізнається, що «дуже сумувала за родиною, тому часто їздила гостювати до двоюрідної сестри, яка учителювала в селах Шепіт і Брустури. Іноді доводилося долати відстань в шість кілометрів з одного села в інше. Але несамовита краса тамтешніх гір тамувала будь-яку втому».

Після закінчення училища Валентина Джуранюк їде (за направленням) на роботу в містечко Олександрівка, що на Кіровоградщині. «Це був невеличкий керамічний цех, де працювало кілька майстрів. Моїй появі там не дуже зраділи, та й сама атмосфера пригнічувала. Вироби випалювалися на дровах, довкола чужі люди», – згадує майстриня свої перші робочі будні. Отож, така далека мандрівка Україною завершилася швидко. Валентина повертається до Косова. Адже тут і гори, з якими вже зріднилася, і вчителі, і

друзі, і перше кохання. Ще будучи студенткою, вона зустріла гарного косівського хлопця Юрка з родини відомого місцевого ткача Йосипа Джуранюка. Тож причин було достатньо, щоби вернутися на Гуцульщину.

На той час у Косівському художньо-виробничому комбінаті формувались керамічні цехи. За порадою директора училища Юрія Олексійовича Касяненка молоду художницю запросили до гурту майстрів-керамістів. Там уже працювали випускники училища – подружжя Швеців, а також відомі косівські майстри: родини Зарицьких, Прокопиків, Марія та Іван Рьопки й ін.

«Мені пощастило працювати в цеху з цікавими людьми. У колективі набираєшся досвіду, бо кожен майстер має свої особливості творчої майстерності, і в кожного з них ти пізнаєш щось нове», – так оцінює Валентина Джуранюк свої перші роки професійного стажування в керамічних майстернях.

Валентина Джуранюк з онуками Іллею та Валентином, м. Косів, 2013 р.
Valentyna Dzhuranyuk with her grandsons Illya and Valentyn, Kosiv, 2013.

Згодом майстриня стає однією з кращих керамістів Косова. Її роботи впізнавані й оцінені шанувальниками.

Від 1978 р. Валентина Джуранюк – член НСХУ*. Вона експонує свої твори на різноманітних виставках в Україні та за її межами. 2002 року їй присвоєно почесне звання «Заслужений майстер народної творчості України».

Досить непростими й тривожними для кераміки та її місцевих промислів загалом видалися 90-ті роки ХХ ст. У цей час зникає централізований ринок постачання й збуту в промисловості. Керамічний цех ледве вижив. Натомість зароджується приватний бізнес.

Пані Валентина згадує, яким емо-

ційним відкриттям на той час для неї та її колег була праця в щойно відкритому приватному кахельному цеху родини Фокашуків, що в Старому Косові. Туди Валентину Джуранюк, Лесю Швець та ще кількох кращих майстринь запросив розмальовувати кахлі відомий на той час технолог-кераміст, ініціатор інноваційних упроваджень у керамічну галузь місцевого промислу Роман Кузеляк. «Для нас це було щось нове й незвичне. Нові умови праці, тепло й світло, сучасні технології, ще й басейн у цеху. Повний капіталізм!», – розповідає художниця.

Цей період на творчому шляху Валентини Іванівни стає переломним. Стиль малюнка поступово набуває

Кахля «На полонині». Техніка виконання: підполивний розпис, 2012 р.
Tile «In the Mountain Valley», under glazed painting, 2012.

трохи іншого характеру. Майстриня більше працює самостійно в невеликій майстерні батька її чоловіка Йосипа Джуранюка, одного з кращих килимарів Косівщини середини ХХ ст. Пані Валентина шанобливо зберігає верстат свекра, а свого часу свідомо викупила з приватних збірок його твори, оскільки вважає це за родинну реліквію.

У сім'ї Валентини Іванівни Джуранюк усі пов'язали свою долю з мистецтвом. Чоловік Юрій Йосипович за фахом філолог, але працює науковим співробітником у Косівському музеї на-

родних промислів і побуту Гуцульщини, дочки – Дзвінка й Мирослава – закінчили Косівський інститут прикладного та декоративного мистецтва за спеціалізаціями «художня шкіра» та «художнє ткацтво». Дочекалися Джуранюки й онуків.

Сьогодні пані Валентина розділяє тепло свого серця у вихованні спадкоємців і не покидає улюбленого ремесла: «Я все більше люблю працювати в майстерні. Коли ти маєш за плечима чималий життєвий досвід, хочеться усамітнитись зі своїми думками й поринути у творче забуття».

BIOGRAPHY PAGES

Valentyna Ivanivna Dzhuranyuk was born on May 31, 1948 into the employees' family in the village of Babchyn-tsi, Mohyliv-Podilsky region, Vinnytsya oblast. Ivan Nazarovych Prodanets, Valentyna's father, Ukrainian by birth, was a teacher of Ukrainian and Literature. He worked as the director in a local school for a long time. Her mother Oxana was born into a wealthy noble family of the Bilinskys. Karol Kubalsky, her great-grandfather, was a well-known Polish engineer. He was invited to the region of Ukraine to build up sugar-refineries, which function till nowadays. Her grandfather was a thrifty person, too. The lands he owned were not broad, but he had various agricultural machines (seed-, threshing-, mowing-machines, etc.), as well as several horse teams and cows. In the 30-s, 20th century, they were expropriated their property during "collectivization", though. Mrs. Valentyna remembers her grandmother told her that the day when her grandfather lost everything acquired by labor was the darkest day in his life, because a whip was the only thing left in his hands.

Life was going its usual way. The Prodanets family overcame the difficulties like many other Ukrainian families.

Valentyna Dzhuranyuk studied at the elementary school in the village of Babchyn-tsi. It was her mother who brought up the children (Valya has got a sister), though her father was a teacher.

Valentyna was a diligent student, but her vocation was painting. Her father was a source of inspiration for her, because he himself painted from time to time having no specialized education in the fields of art. She remembers his still-lifes, flower pieces and landscapes. After Valentyna had finished the eighth form, her father took Valya to Kosiv to enter the School of Applied Arts. At that time there were only two specialties to major in: *artistic woodwork* and *artistic ceramics*; a poor choice for a girl. They taught painting at the department of ceramics, but not at that of woodwork. So, she took the first step without any hesitation.

Could she have suspected then that this very choice would be determinant for her whole life?

Having finished the School Valentyna Dzhuranyuk is assigned to a job in the town of Olexandrivka in Kirovohradshchyna. She remembers her first weekdays, "There was a small ceramic workshop where a few masters worked. Ceramic ware was woodfired in a kiln. Nobody was excited when I showed up. The atmosphere itself was depressing: I was among strangers." Thus, her journey to the remote area of Ukraine came to an end before long. Valentyna returned to Kosiv: there are the mountains so dear to her heart, teachers, friends and her first love. When a student, she met Yury, a handsome young man from Kosiv, who came from the family of Yosyp

Валентина Джуранюк у своїй майстерні, 1980-ті рр.
Valentyna Dzhuranyuk in her workshop, 1980s, 20th century.

Dzhuranyuk, a well-known local weaver. These were decisive arguments to come back to Hutsulshchyna.

Ceramic workshops were being built up at Kosiv Art Manufacturing Center at that time. A young artist was invited to become a member of the group of masters-ceramists on the recommendation of Yury Olexiyovych Kasiyanenko, the then director of the School. The graduates of the School already worked there: the Shvets family, as well as well-known Kosiv masters from the families of Zarytsky, Prokopyk, Maria and Ivan Ryopka and others.

Valentyna Dzhuranyuk believes she was lucky to work in the ceramic workshop with interesting people during her first years of apprenticeship in Kosiv. She gained experience, because every master showed his own craftsmanship, and every time she learnt something new.

Eventually she became one of the best ceramists of Kosiv. Her works were easily recognizable and highly valued by her admirers.

Valentyna Dzhuranyuk has been a member of the National Union of Artists of Ukraine since 1978. She presents her works at various exhibitions in Ukraine and abroad on a regular basis.

The 90-s, 20th century, are marked as a complicated and anxious period both for ceramics and local handicrafts taken together. It was the time when the centralized sale and purchase industrial market collapsed.

The ceramic workshop could hardly pull through. Private business came instead.

Mrs. Valentyna remembers how excited she and her colleagues were to start work in a newly opened private tile workshop of the Fokashchuk family in

the village of Stary Kosiv. Roman Kuze-lyak, a well-known technologist-ceramist of his time and the one who initiated innovations into ceramic fields of local handi- crafts, invited Valentyna Dzhuranyuk, Le- sya Shvets and some of the best masters to that place to paint on tiles. Valentyna says it was something new and unusual for all of them: new working conditions, light and heating, modern technologies and even a swimming-pool in the workshop. Total capitalism!

This was the turning period in creative work of Valentyna Dzhuranyuk. Her painting style gradually changes its nature. More and more the master works independently in her small workshop, which has become her “creative and indi- vidual shelter”.

Every member of Valentyna Iva- nivna Dzhuranyuk’s family threw in his lot with art. Her husband Yury Yo- sypovych, a philologist by profession, works as a research assistant at Kosiv Mu- seum of Folk Handicrafts and Rural Life in Hutsulshchyna, her daughters Dzvinka and Myroslava graduated from Kosiv In- stitute of Applied and Decorative Arts in specialties *artistic leatherwork* and *ar- tistic weaving*. The Dzhuranyuks have got grandchildren. Today Mrs. Valentyna gives all her heart to bring up her heirs and soaks herself in her favorite pursuit. She eagerly works in the workshop. She says, “Having accumulated experience over the years passed, I want to be alone with my thoughts and fling myself whole heartedly into creative search.”

Декоративний таріль «Півник».

Техніка виконання: підполивний розпис, 2012 р.

Decorative plate «Rooster», under glazed painting, 2012.

Глина – основна сировина для гончарства. Здавалось би, що це найпростіший і найдешевший матеріал, адже вона є всюди. Та з будь-якої глини горщика не зліпиш. Отже, насамперед треба знайти справжню гончарну глину, яка піддається формуванню, щоб була пластичною і після випалу не пропускала воду. Та й не відразу з неї гончарити можна.

Здавна гончарі завозили глину до свого обійстя, складали її в ями, злегка перемішували й залишали «вилежуватись» на кілька років. До прикладу, майстри деревного промислу теж нічого не роблять зі свіжозрубаного дерева, а сушать його по кілька років, залежно від породи.

Власне, завдяки тому, що в прилеглих до Косова околицях є поклади керамічної глини, розвинулось місцеве гончарство. Це глина темно-сірого кольору, яка при випалі дає червоний або тепло-охристий відтінок.

Сьогодні більшість майстрів, що працюють у керамічних майстернях КРОНСХУ**, готують сировину в цеху у великих глином'ялках та млинах. Використовує її для своїх робіт і Валентина Джуранюк. Для того, щоб на гончарному станку можна було виточити ту чи іншу форму, глину треба розім'яти в руках, як тісто для випікання, скласти в грудочки певної форми й величини (залежно від того, що майстер задумав з неї формувати). Та якщо цей

Валентина Джуранюк у майстернях Косівського ХБК, 1977 р.

Valentyna Dzhuranyuk in the workshops of the Art Integrated Works, 1977.

технологічний процес формування в будь-якому гончарному осередку мало чим відрізняється один від одного, то для косівської мальованої кераміки наступний етап є вже особливим.

Отже, у подальшому виточений на станку виріб трохи підсушують і поливають поверхню «побілкою», що привозять із центральних та східних областей України. Але мешканці навколишніх сіл розповідають, що в нашій місцевості теж є окремі види білих глин, які поміж людьми називають побілом. Таку назву глина має через те, що нею підбілювали хату чи піч.

Вироби, підготовлені до першого випалу. Техніки виконання: точіння, ліплення, риткування, ріжкування коричневим ангобом, 2013 р.
Earthenware prepared for the first baking. Clay, jiggering, modeling, rytuvannya, rzhkuvannya with brown engobe, 2013.

Побілку (ангоб) теж необхідно підготувати: розтерти чи змолоти в барабанах з водою, довівши до потрібної густини, процідити, а відтак поливати виріб.

Далі посуд підсушують до такого стану, щоб ангоб не прилипав до рук. Тільки тоді можна починати розмальовувати. Насамперед писачком технікою риткування наводиться контурний рисунок на поверхню виробу. Завдяки цьому на білому тлі проглядається сіра глина, утворюючи графічний малюнок. Своєрідні контррельєфні лінії – рівчачки, які утворює писачок, служать для того, щоб під час випалу фарбники не розтікались по черепку.

Ще один вид глини, що використовується для косівської кераміки,

– червона (червінь). Це місцева глина, яка залягає частіше в підгір'ях. Вона не придатна для гончарування, але нею декорують кераміку ще до першого випалу. Інколи таким коричневим ангобом заливають усю поверхню підсушеного керамічного виробу, а потім декорують іншими світлими ангобами технікою ріжкування. Під час спікання така глина дає темно-коричневий відтінок.

Валентина Джуранюк дуже рідко застосовує техніку «покоричневому». Здебільшого вона використовує давніший традиційний вид декорування – розпис, заповнюючи по білому черепку «червінню» окремі елементи графічного рисунка, таким

чином урівноважуючи плямами орнамент по всій площині виробу.

Далі розмальоване начиння висушують і ставлять на випал. Кожен кераміст розуміє, що лише піч вирішує подальшу долю його праці. Адже щонайменші дефекти, що заховались від ока майстра, проявляються під час випалу: тріщина, камінчик чи ще якийсь «непроханець». Про такі випадки «примхливої печі» майстриня й згадувати боїться, бо ж «таке бувало, – каже вона, – що місяць працюєш, утішаєшся новими видумками, у кожен твір вкладаєш душу, а після випалу тільки купа цегли або «вулканічного склепіння». І жаль, і біль розриває серце, а вдіяти нічого не можеш».

Пані Валентина випалює свої вироби в мурованій багатокубовій газовій печі керамічного цеху Косівської організації НСХУ. Та все частіше майстри-керамісти у своїх майстернях устанавлюють електричні печі, оскільки вони менш енергозатратні й безпечніші, а отже, і продукція рентабельніша. І все ж таки, на сьогодні саме газова піч спілки є, так би мовити, головною. Адже монументальні твори, як то інтер'єрні вази, панно, об'ємно-просторові речі, можна випалити тільки тут, у керамічному цеху.

У технологічному процесі випалу теж є свої секрети. Добрий майстер, маючи за плечима досвід і практику, знає, за яким принципом викладати вироби в печі, щоб уникнути браку, недопалу, тріщин, деформації форми тощо.

Перший випал проходить при температурі до 1000⁰С. Після цього кераміку розфарбовують традиційними

кольорами: зеленим і жовтим (основу цих фарбників складають оксиди металів міді, літію).

Валентина Іванівна сама розтирає фарби. Каже, що раніше найкраще їх готувала Ганна Білянська (колишній викладач училища і майстер керамічного цеху ВХО «Гуцульщина»***). Але зараз майже кожен кераміст, який працює індивідуально, намагається знайти свій шлях у технологічних пошуках місцевої майоліки.

Спочатку приготовлену фарбу наносять на черепок, поливають поливою і ставлять на випал для апробацій. Переконавшись, що такий колір чи відтінок улаштовує майстра, він буде його використовувати в декоруванні виробів.

Фарбники Валентини Джуранюк майже не розтікаються. Вона рівномірно «запускає» барву на графічний малюнок орнаменту. Спочатку жовтий, а далі зелений, домінуючий колір. На об'ємні форми (свічники, скульптурки, калачики) вона добавляє вкраплення синього (кобальту).

Пофарбовані вироби ставлять на деякий час підсохнути, після чого їх обливають прозорою поливою і знову висушують.

Яким чином «запускати» фарбу та якої консистенції повинна бути полива, щоб виріб мав блиск і не підгорів фарбник під час другого полив'яного випалу, кожен майстер сам досягає результатів через досвід, практику, апробації та власні пошуки технологічних експериментів.

Гончарі, остерігаючись конкуренції, свої секрети не розголошують, тому в історії місцевого гончарства

Формування свічників на гончарному станку.
Candles jiggering.

траплялися випадки, коли окремі досягнення в технології помирили разом з майстром.

Отже, другий (основний) випал надає керамічному виробу ознак так званого косівського мальованого стилю. Випал проходить при температурі 940-950°С. Слід звернути увагу, що під час цього етапу виробництва проявляються всі огріхи, дефекти, якщо майстер допустився помилок на певному технологічному етапі творення.

Ймовірно, що саме складний і вельми невдячний процес місцевого

керамічного виробництва й зумовив локальність такого мистецького явища, як косівська мальована кераміка.

З-поміж різних технологічних засобів, якими володіє Валентина Джуранюк у процесі виготовлення виробів, унікальним є вміння поєднувати гончарування та ліпку. Це можна простежити в непростих за конструкцією, але естетично привабливих формах свічників, у художньо довершених пропорціях анімалістки тощо.

Найдрібніші деталі пташок, баранців, коників вона формує на гончарному станку, інтуїтивно вгадуючи пропорції. Та навіть у звичайні традиційні посудини двійняток, сільничок майстриня вносить власний штрих до способів з'єднань, фігурних ручок, накривок, подекуди навіть оздоблює виріб декоратив-

ними вушками – калачиками, крученими різками тощо. Уміння швидко й управно з'єднувати точені й ліплені деталі свідчить про високу майстерність Валентини Джуранюк і досконале знання технології місцевої майоліки. Упродовж кількох десятків років вона не тільки глибоко вникала, вивчала весь технологічний процес ремесла, а й сама його творила і збагачувала.

Clay is the main raw material for pottery. Seemingly the simplest and cheapest material as it can be found anywhere, not every kind suits for pot making. First of all one must find original pottery clay to mold out of. It should be figuline which is waterproof after kilning. No matter what clay is used one cannot work it right away, though.

Since ancient times potters brought clay to their homesteads, stored in pits, stirred it slightly and left to age for several years. For example, woodwork masters also do not work freshly felled trees. They let them dry for a period of time, depending on species.

Local pottery has developed in Kosiv, due to the deposits of glass pot clay in the neighborhood. It is clay of dark-grey color, which acquires warm ochre hue after kilning.

Nowadays most of the masters, who work in ceramic workshops of Kosiv Regional Guild of the National Union of Artists of Ukraine, get raw materials ready in large kneading machines and clay mills there. Valentyna Dzhuranyuk uses this clay for her works as well.

To throw object desired, clay should be hand kneaded, like dough, and piled into various forms, depending on how the master wants to mold it. While this technological process of throwing has little difference from those in any other center of pottery, the following stage is of extreme importance for Kosiv painted ceramics.

A hand-thrown object is dried a little and “limed” with whitewash brought from the central and eastern parts of Ukraine. The local residents say that there are some kinds of white clay in Kosiv region. People call them just whitewash. The clay bears this name because it was used for a house or stove whitewashing.

Lime white (engobe) should be prepared beforehand. It is either ground or milled in the mixing drums with water. After it has got proper thickness, they filter it and pour an object with it afterwards.

Further on the tableware is dried until engobe is not sticky. Only later on one can start painting the crockery. First of all, they put an outline pen drawing onto the surface of the object in rytuvannya technique. Due to this grey clay is visible against a white background creating a graphic pattern. Original counter-relief lines, the grooves left behind by the pen; serve as means for the dye stuff not to flow over the crock while kilning.

Red clay is one more kind of clay which is used in Kosiv ceramics. This is local clay the deposits of which are more often found in the piedmonts. It is not suited to pottery, but it is suitable for painting ceramics before the first kilning. Sometimes they cover the whole surface of a dried ceramic object with such brown engobe and decorate it with other engobes lighter in color in rizhkuvannya technique afterwards. Such clay turns dark-brown during kilning.

Розпис виробів писачком технікою ритування, 2013 р.
Painting on works with a stylus in "rytuvannya" technique, 2013.

Valentyna Dzhuranyuk rarely uses the technique on the brown. More often she uses painting technique (an ancient traditional kind of decoration), filling some graphic elements of a white crock with red, so that the ornament covering the whole surface of the object is balanced with blobs of red color.

Having painted the object, they dry it and take to the kiln. Every ceramist understands that only the kiln itself determines the fruits of his labors. The tiniest defects, invisible to the master's eye, reveal themselves during kilning: a crack, stone or some other trifle. Valentyna is even afraid to mention such whims of the kiln, because sometimes she would work for a month ahum with ideas, putting her heart into work, and got a pile of bricks or

some "volcanic substance" after kilning. She was sad and pain stricken, but it could not be helped.

Mrs. Valentyna fires her works in a brick multi-still gas kiln which is in the ceramic workshop of Kosiv Regional Guild of the National Union of Artists of Ukraine. Ceramists have electric kilns installed in their workshops more often nowadays: they save energy and are safer, thus the products are marketable. The kiln of the Guild remains the main one though. Such monumental works like interior vases, panels and three dimensional objects can be kilned only there. Kilning requires specific know-how. An experienced master knows the principles of arranging objects in the kiln to avoid rejects, under kilning, cracks, deformation, etc.

The first (scrap) hard firing is kept at 1000° C. After that ceramic ware is painted traditional colors: green and yellow (metal oxides of cupric and lithium are the basis for these dyes). Valentyna Ivanivna grinds colors herself. She says that Hanna Bilyanska (a former teacher of the vocational school and master of the workshop of the Art Production Association Hutsulshchyna) was an expert of the process. Nowadays almost every ceramist, who works individually, tries to develop his own technological know-how of local majolica.

Finished paint is applied to a piece of crock, which is glazed and fired for approbation. If the master is satisfied with the color or hue, he will use this paint further on when decorating objects.

Valentyna Dzhuranyuk's dye stuff almost never flows. She evenly applies dyes onto the graphic ornament. First comes yellow and then green, the dominant color. She adds blue cobalt to three dimensional objects, i.e. candlesticks, sculptures, etc.

Painted objects are left to dry. They are covered with transparent glaze afterwards and dry out again.

Thus the master himself experiments with the paint: how to apply it or how thick the glaze should be for the object to acquire a glossy finish and for the dye stuff not to burn or to prevent form other mishaps during the second decorating firing. Every master achieves results through his own experience, practice, searches and technological experiments.

Potters do not display their know how beware of competition. That is why the history of local pottery provides cases

Кахля після першого випалу. Техніки виконання: ритування, різкування червінню.
A tile after the first baking. Rytuvannya and rzhkuvannya with red paint techniques.

when the masters took some achievements in technological fields with them.

So, the second (basic) kilning imparts features to ceramic ware particular of Kosiv painted style. The firing is kept at 940-950° C. It should be noted that all lapses and defects, in case the master has made mistakes at a specific technological stage, become clearly visible during this process.

It is, probably, the most complicated and hard task in local ceramic manufacturing. Therefore it determined locality of such phenomenon of art as Kosiv painted ceramics.

Valentyna Dzhuranyuk is great at various technological means she applies during manufacturing process. Her ability to combine pottery and modeling is unique, though. It is apparent when you look at her sophisticated candlesticks which are aesthetically attractive, or at artistically perfect proportions of animalism.

She fashions the smallest details of birds, rams and horses on the potter's wheel, knowing proportions from intimate impulse. The craftswoman gives a personal touch to the joining means, shaped handles and covers of traditional tableware, i.e. *dviynyata* (double saucers either for salt or pepper), saltcellars, etc. She embellishes objects with decorative

loops (padlock shaped, twisted horns, etc.). Valentyna Dzhuranyuk's skillfulness in joining fashioned and modeled details displays her high proficiency and perfect knowledge of local majolica. For several decades she got to the heart of the matter, studied the whole technological process of her craft, created it herself and enriched.

28

Кахля «Весільна кума». Виріб після другого випалу. Техніки виконання: ритування, рїзкування, розпис підполивними фарбами, 2013 р.

Tile «Busybody at the Wedding». Earthenware after the second baking. Rytuvannya and rzhkuvannya techniques, under glazed painting. 2013.

Коли спостерігаєш за руками Валентини Джуранюк, то мимоволі ловиш себе на думці, що з ними діється щось надприродне: пальці немовби витанцьовують чи грають на музичних інструментах. А інколи складається враження, що вони мольфарять, бо на поверхні глиняного посуду за мить з'являється віртуозний малюнок з фантастичними сюжетами.

Здатність імпровізувати в композиції є характерною ознакою творчості народних майстрів. Але у Валентини Джуранюк такий особливий талант поєднується з умінням художньо вдосконалювати форму й декор та знанням технологічних аспектів місцевого керамічного ремесла. І саме сукупність фахово-мистецьких якостей майстрині дозволить нам охарактеризувати художньо-образний стиль її творчості.

За моїми спостереженнями, творчий шлях пані Валентини можна поділити на два періоди: перший – визначається набуттям досвіду в керамічних цехах художньо-виробничого комбінату, а другий – це вже більш зрілий, самостійний і починається від 90-х років ХХ ст.

На формування Валентини Джуранюк як художниці впливало чимало творчих особистостей. Адже в керамічних майстернях художньо-виробничого комбінату працювало багато відомих на той час керамістів.

«Коли ти ще молодий і недосвідчений майстер, то працювати в колекти-

ві необхідно, бо кожен із них (майстрів) вкладає в тебе свою унікальну зернину», – упевнено аналізує Валентина Іванівна. Вона згадує, як, працюючи поряд зі Стефанією Зяйтчук, донькою Павлини Цвілик, залюбки слухала її розповіді про творчі й життєві стежки матері.

Василь Аронець, Ганна Білянська, Надія Вербівська, М. Угринюк та багато інших майстрів розвивали любов у Валентини не тільки до косівської кераміки, а й загалом до всього гуцульського: співу, музики, лісового шелесту, пташиного щебету, гірської громовиці, бурхливого лементу рік.

Усе це рік за роком огортало юну подолянку своїм народним етнічним покровом, і незчулася Валентина, як усім своїм еством назавжди віддала себе в обійми карпатського краю.

Я не даремно роблю такий ліричний відступ, бо наступний вислів художниці засвідчує і розкриває її відчайдушний патріотизм як до унікального ремесла, так і до краю, у якому вона живе: «Я не є прихильником того, щоби ми, місцеві майстри, розповсюджували технологію, форми, малюнки десь-інде, бо це наше, рідне, традиційне, це тільки косівське!».

У словах майстрині з акцентом на локальне вкладений зміст значимості й унікальності, звеличеності й неповторності в непересічному явищі народного духовного надбання, як-то косівська мальована кераміка. Вио-

кремлена серед інших своєрідною обмеженою колірною гамою й водночас багатством сюжетного «романтизму», вона претендує на окремий стиль за терміном «косівський» чи «гуцульський», що часто застосовують у публікаціях дослідники.

Але в рамках канонічної традиційної стилістики знавці косівської кераміки без особливих зусиль упізнають авторський почерк того чи іншого майстра, зокрема й Валентини Джуранюк.

Роботи пані Валентини вирізняються з-поміж інших тільки їй властивою композицією орнаменту: рисунок декору вишуканий, з плавними лініями, але водночас сміливий і стійкий. Вазонкові й анімалістичні мотиви настільки майстерно виписані чи то в колі, чи квадраті, чи на об'ємній поверхні виробу, що складається враження, ніби орнамент народжений разом із формою. У композиціях немає нічого зайвого, кожен елемент має своє місце й призначення.

Ще одна обставина, що неабияк вплинула на стиль майстрині, це те, що вона сама ставала за гончарний станок і точила власні неповторні форми. «Здебільшого в цеху всі працювали попарно – жінки малювали, чоловіки гончарили, а я була сама. Ось і довелось викручуватися. Але мені подобалося точити, навіть цікаво, бо кожного разу вигадую щось нове», – розповідає художниця. Вона навчилася виготовляти великі вази, тарелі, калачі, куманці, плесканці, боклагги. Серед асортименту вжиткового посуду є миски, глечики, горщики, дзбанки, гладунці, горнята, ложки-черпаки тощо.

Ранні роботи Валентини Джуранюк відрізняються від сучасних. Вочевидь спостерігаємо особливий «монументалізм» у розписі декоративних тарелів, ваз, куманців. Зазвичай площину виробу вкривають великі пуп'янкизавитки. Вони посаджені на міцні потовщені стебла, поміж яких уплетені листки інколи з коричневим обрамленням. Майже в кожній композиції майстриня малює мотив «підкова». Найчастіше таке застосування спостерігається на контурах тарелів, ніжках та шийках куманців, ваз. Тут ми вбачаємо вплив розписів Олекси Бахматюка на творчість художниці.

Композиції раннього періоду пані Валентини характерні насиченістю червоно-коричневого кольору. Вона заповнює цією барвою великі площини стебел і стовбурів дерев-вазонів, розеток, пуп'янків. Глибокий, важкий відтінок зеленої фарби надає узору тональної рівноваги. Майстриня майже не застосовує в орнаменті подрібнених доповнюючих елементів. Таке трактування композиційних плям зумовлює Валентину Іванівну гончарити великі за розміром тарелі (діаметр до 50 см), які стали основою художньо-образної мови раннього періоду її творчості.

Поступово стиль розписів художниці набуває дещо іншого характеру. Вона стриманіше вводить у декорування «червінь», утримується від перенасиченої зеленої барви.

Мабуть, не останню роль у цьому плані відіграла співпраця пані Валентини з Олександром Швець у період 90-х рр. ХХ ст., коли вони розписували кахлі в керамічному цеху

Декоративний таріль. Техніки виконання: гончарування, підполивний розпис, 1980-ті рр.
Музейна збірка КМНМГГ НМНМГП****.

Decorative plate. Jiggering, under glazed painting techniques. Museum collection, 1980 s.

Керамічна піч, викладена кахлями В. Джуранюк та О. Швець, с. Вербовець, помешкання М. Гринюк, 1990-ті рр.

Ceramic tiled stove by V. Dzhuranyuk and V. Shvets, Verbovets village, house of M. Hrynyuk, 1990s, 20th century.

родини Фокашуків. «Леся малювала краще від нас усіх. Та ще й лівою рукою. Її звірі неловимі, ніби з'явилися з якогось іншого чарівного світу», – не приховує свого захоплення творчістю подруги Валентина Джуранюк.

Розглядаючи кахлі, розписані майстринями у той час, споглядаємо два контрастних явища в авторських

почерках. Якщо, скажімо, у Лесі Швець рисунок надзвичайно динамічний, анімалістичні фігури займають майже всю площину кахлів, форми узагальнені, а своєрідні легкі «акварельні» затики повністю покривають сюжетні зображення жовто-зеленою барвою, то ті ж анімалістичні мотиви Валентини Джуранюк ніби втихомирюють

цей шалений рух. Її птахи, лісові казкові звірі, зазвичай зображені попарно, створюють статичний, ліричний настрій малюнка. Вони не самотні, а гармонійно поєднані з квітковими елементами або ж доповнюють голограму вічного дерева.

Аналізуючи сучасні твори майстрині, спостерігаємо неабиякий ріст художньої майстерності, передовсім у творенні сюжетно-орнаментального малюнка. В її композиціях відчуваються глибокі знання менталітету місцевих мешканців, почуття гумору та бездоганне володіння стилем. Найбільш вдалою й улюбленою площиною для різноманітних сюжетних сцен майстриня обрала квадрат (плитка, що імітує кахлю), як, наприклад, «Танець-гуцулка», «Трію», «Ліжничарки» й ін.

Кожна наступна робота Валентини Джуранюк – це нова видумка, казка, життєва бувальщина, адже майстриня обдарована фантазією, своєрідним філософським сприйняттям навколишнього світу. Композиції «Гуцул козу рятує», «Зловив жабу», «Весільна кума», «Як лисицю побили», «Закохані» та багато інших подібних сцен розкривають Валентину Джуранюк не тільки як особливого художника, а й людину з дотепними жартами та асоціативним мисленням.

Справедливо, з ліричним пафосом пише про косівську художницю Роман Федорів: «... її розпис напрочуд виразний і соковитий; на її мисках живуть і буяють квіти й трави, яких у природі нема; на її великих тарелях співають і цілкуються павичі й інші «райські птахи», яких у горах поза Косовом не здибаєш.

А все ж оці птахи й квіти, які щораз поновому й по-інакшому намальовані на кожній новій мисці, змогли народитися й вибувати тільки тут, у Косові».

Аналізуючи будь-яку композицію пані Валентини, переконуємося в особливостях їх мистецької довершеності. Основні й доповнюючі елементи створюють єдине ціле орнаментального сюжету. На мою думку, то саме в поєднанні унікальних вишуканих анімалістичних образів і рослинних мотивів, у лаконічності й пластичності рисунка, у досконалому відчутті гармонії пластики, форми, кольору віддзеркалено феномен творчості Валентини Джуранюк. Це одна з яскравих постатей серед майстрів місцевої мальованої кераміки, яка зберігає, відтворює та розвиває автентичну традицію народної культури.

Кяхля «Танець-гуцулка». Техніка виконання: підполивний розпис, 2013 р.
Tile «Hutsul Woman's Dance», under glazed painting techniques, 2013.

When you watch Valentyna Dzhuranyuk's hands, it occurs to you that something supernatural happens to them: her fingers seem to dance or play some musical instruments. So, you are beginning to think that she is practising witchcraft, because a masterly painting of fantastic scenes appears on the surface of a pot in a trice.

Ability of compositional improvisation is a characteristic feature of creative work of folk masters. Valentyna Dzhuranyuk combines this unique talent with the knack she has for improving a form and décor as well as with the knowledge of technological aspects of local ceramic craft. Her professional and artistic traits put together enable us to characterize pictorialism of her creative work.

Кашля «Ліжникарки». Техніка виконання: під-
полівний розпис, 2013 р.
Tile «Lizhnyk-makers», under glazed painting
techniques, 2013.

According to my observations creative development of Mrs. Valentyna can be divided into two periods: the first one is bound with gaining experience in ceramic workshops of the group of art enterprises, the second one is mature and independent. It starts the 90-s of the 20th century.

A lot of creative personalities influenced the formation of Valentyna Dzhuranyuk as an artist. Many well-known masters-ceramists worked in ceramic workshops of the group of art enterprises at that time. Valentyna Ivanivna asserts that when still a young and inexperienced master one should be a team player, as every member of the team puts a rational kernel into you. She remembers that when she worked with Stefania Verbivska, Pavlyna Tsvilyk's daughter, she would readily listen to her stories about her mother's creative development and walk in life.

Vasyl Aronets, Hanna Bilyanska, Nadia Verbivska, M. Uhrynyuk, a master from the village of Kutu, and many others promoted love not only of Kosiv ceramics, but of everything of Hutsul origin, i.e. singing, music, rustling of the forest, birds' chirp, thunder muttering among the hills and the rush of the river, for Valentyna.

Eventually all that wrapped a young girl from Pldillya in a folk ethnic shroud, and love of the Carpathian region became the very core of her being.

Калач. Техніки виконання: гончарування, ліплення, риткування, підполивний розпис, 2010 р.

Kalatch. Jiggering, modeling, rytuvannya, rzhkuvannya, under glazed painting techniques, 2010.

There is something behind this lyrical digression, because the following thoughts of the artist reveal her utmost patriotism both for a unique craft and the region where she lived. She said she was not inclined to pass technological principles, shapes or patterns round to the wide areas; and did not approve of the local masters doing that, because it was so dear

to her, traditional and particular only for this area, solely Kosiv!

The words of the craftswoman, which emphasize the local, convey importance and originality, grandeur and inimitability of Kosiv painted ceramics which is a unique phenomenon of folk cultural wealth. It can be singled out into a separate style called Kosiv or Hutsul

(the terms are often used by the researchers in their publications) as it stands out among the like because of its peculiar reserved color-scheme but rich scenic romanticism.

Connoisseurs of Kosiv ceramics in the frameworks of canonical traditional stylistics easily distinguish between the masters' styles, Valentyna Dzhuranyuk's in particular.

Mrs. Valentyna's works differ from the other ones due to their compositional ornament, characteristic of her only: an elaborate pattern design with free lines, though daring and fast. Floral and animalistic motifs are masterly painted either inside a circle or a square or on a three dimensional surface of the object. It seems that both the ornament and the form merge into a single entity. There is nothing odd in her compositions; every element performs its function.

The fact that she fashioned various objects of clay on the potter's wheel herself is one more thing that greatly influenced the craftswoman's style. Everybody usually worked in pairs in the workshop: women painted, men worked on the potters' wheels. She worked by herself. So, it taught her to search for alternatives. She enjoyed working on the potter's wheel; it was interesting for her as it urged her to create. She learned how to make large vases, plates, kalachi, kumantsi, pleskantsi, boklahy, (drinking vessels), etc. Bowls, pitchers, pots, jugs, hladuntsi (drinking vessels), mugs, spoons, scoop, etc. are among a wide variety of table ware.

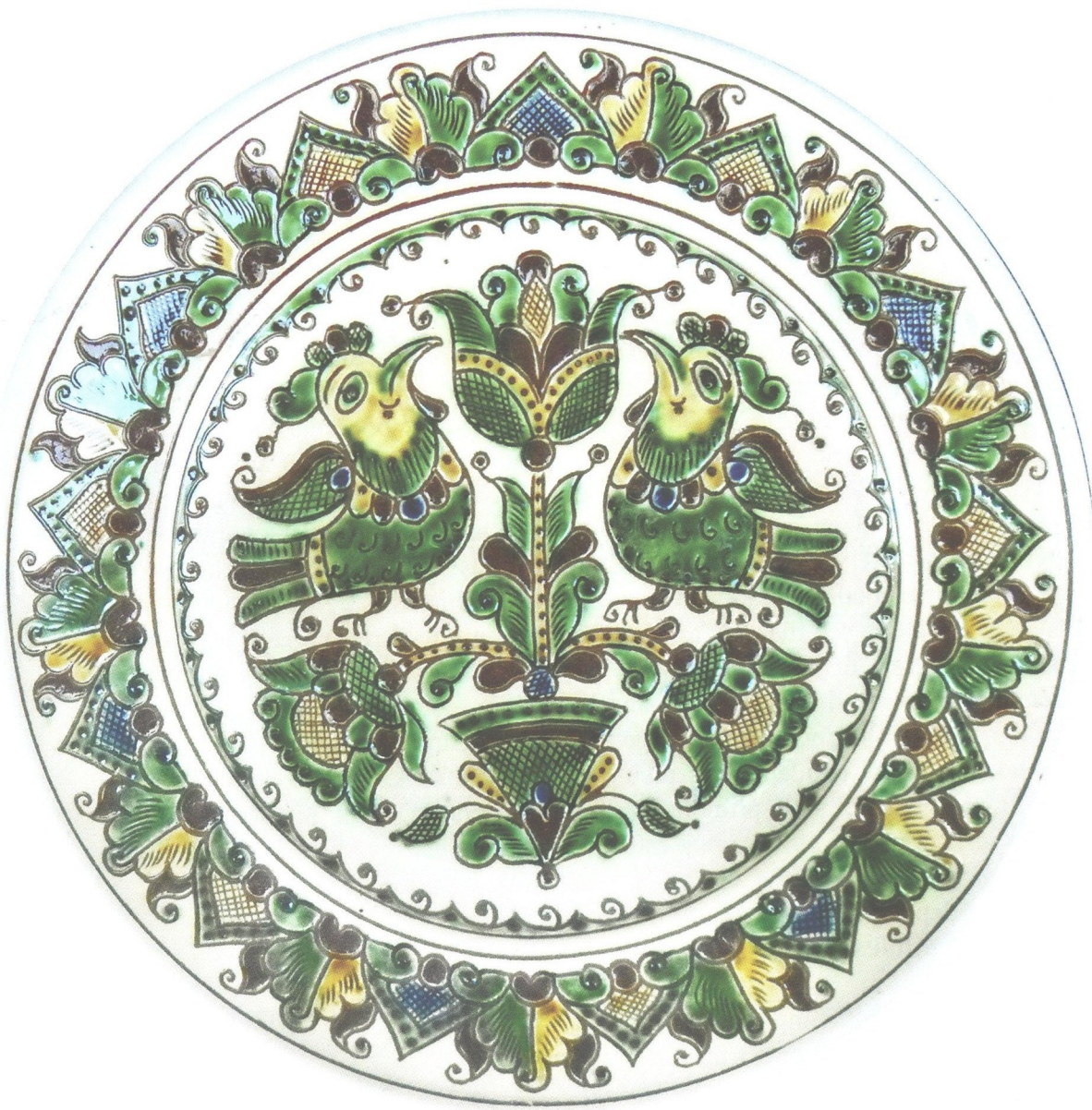
Early works by Valentyna Dzhuranyuk differ greatly from the later

ones. They are characterized by a certain "monumental" painting of decorative plates, vases, etc. The surface of an object is usually covered with large buds and curls. They rest on firm thick stems, intertwined with leaves with sometimes brown outlines. The craftswoman paints the motif pidkova (horseshoe) in almost every composition. Most often she depicts it in the outlines of plates, stems and throats of kumantsi and vases. This proves Olexa Bakhmatyuk's influence on creative work of the craftswoman.

Deep sorrel color is characteristic of the composition of the early period of Mrs. Valentyna. She paints sorrel large sections of stems, tree-trunks, rosettes and buds. Saturated hue of green adds tone balance to the composition. The master rarely uses tiny additional elements in her ornaments. Such handling of compositional blobs of paint makes Valentyna Dzhuranyuk fashion large plates from clay (50 cm in diameter), which formed the basis for pictorialism of the early period of her creative work.

Eventually the painting style of the artist changes its nature. There is less red decoration and she keeps from oversaturated green.

Evidently it was due in no small part to cooperation of Mrs. Valentyna with Olexandra Shvets in the 90-s of the 20th century. They painted tiles in a workshop of the Fokashchuk family from the village of Stary Kosiv. Olexandra painted best of all, even with her left hand. Her animals are elusory, as if they have come from the fairyland. This is how Valentyna Dzhuranyuk characterizes her friend's works lost in admiration.

Декоративний таріль «Пихаті птахи». Техніки виконання: гончарування, риткування, ріжкування, підполивний розпис, 2012 р.
Decorative plate «Proud Birds». Jiggering, rytuvannya, rzhkuvannya, under glazed painting techniques, 2012.

One can notice two contrast phenomena in the masters' styles when he has a good look at the tiles painted by them at that time. Olexandra Shvets' pattern is extraordinary dynamic, animal figures cover almost the whole surface of the tiles the forms are semiabstract and light water-color runs spread these scenes with a yellow-green color entirely. Valentyna Dzhuranyuk's animalism seems to pacify that frantic motion. Her birds and forest fairy-tale animals are usually depicted in pairs, creating a static and lyric mood of the painting. They are not by themselves, but harmoniously combined with floral elements or complement the hologram of the eternal tree of life.

Analyzing modern works of the craftswoman we can see that her artistic masterly in creation of narrative images perfected. Her compositions produce an impression of her profound knowledge of mentality of local residents and their sense of humor and her style proficiency. A square surface (a slab which imitates a tile) became her most favorite and felicitous form to depict various narrative images on, e.g. Hutsulka Dance, Trio, Lizhnyk Makers, etc.

Each of her following works presents a new idea, fairytale or a true story, because the craftswoman is of great invention and has an original philosophical perception of the world. The compositions of A Hutsul Man Rescues a Goat, Caught a Frog, A Hutsul Woman in a Wheelbarrow, How the Fox was Beaten, Lovers and other scenes reveal Valentyna Dzhuranyuk not only as a singular artist but a person who can play rich jokes and has an associative way of thinking.

Fedir Hutsul writes about a Kosiv artist fairly, with a glare of rhetoric, that her painting style is vivid and rich; flowers and grasses non-existent in nature grow and abound in her plates; peacocks and other birds of paradise not seen in the mountains near Kosiv sing and kiss in her large plates. These birds and flowers, which are painted differently and in a fresh manner in every new plate, could be born and abound only here, in Kosiv indeed.

Analyzing any composition of Mrs. Valentyna one can become certain that they are the height of artistic perfection. Basic and complementary elements create a single entity of the narrative image. In my opinion, combination of the original animalistic figures and floral motifs, laconic pattern in free lines, perfect felling of the harmony of plastics, forms and color determine creative phenomenon of Valentyna Dzhuranyuk. She is one of the most striking personalities among the masters of local painted ceramics, who preserves, revives and develops the authentic tradition of folk culture.

Свічник «Пташка». Техніки виконання: гончарування, підполивний розпис, 2003 р.
Candlestick «Bird». Jiggering, under glazed painting techniques, 2003.

ВИСТАВКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

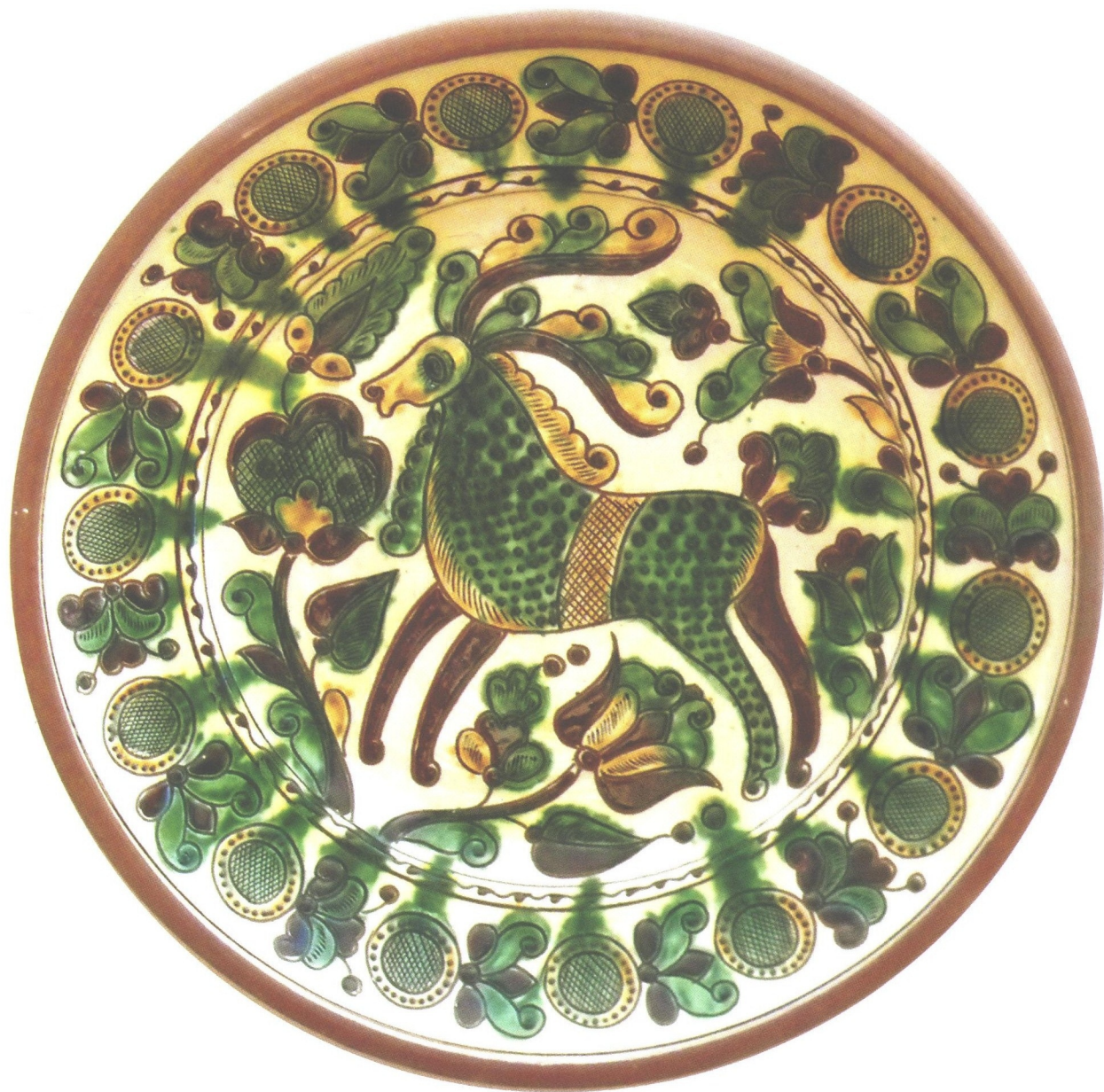
1. Республіканська виставка «30 років Перемоги», м. Київ, 1975 р.
2. Виставка образотворчого та декоративного мистецтва УРСР у Білоруській РСР, м. Мінськ, 1976 р.
3. Республіканська виставка «Слава праці», м. Київ, 1976 р.
4. Республіканська виставка «Молодість країни», м. Київ, 1976 р.
5. Республіканська виставка «Молоді художники України – 60-річчю Великого Жовтня», м. Запоріжжя, 1977 р.
6. Республіканська виставка «По ленінському шляху», м. Київ, 1977 р.
7. Республіканська виставка «60 років ВЛКСМ», м. Київ, 1978 р.
8. Республіканська виставка «Наш радянський спосіб життя», м. Київ, 1979 р.
9. Республіканська художня виставка до 110-річчя від дня народження В. І. Леніна, м. Київ, 1980 р.
10. Республіканська виставка творів молодих художників, м. Київ, 1980 р.
11. Всесоюзна виставка творів художників РСФСР, БРСР, УРСР, присвячена 1500-річчю м. Києва, м. Київ, 1982 р.
12. Всесоюзна виставка «Художники – народу», присвячена 60-річчю утворення СРСР, м. Москва, 1982-1983 рр.
13. Республіканська художня виставка, присвячена 60-річчю утворення СРСР «СРСР - наша Батьківщина», м. Київ, грудень 1982 р. – січень 1983 р.
14. Зональна виставка творів молодих художників Львівської та Івано-Франківської областей, м. Івано-Франківськ, 1982 р.
15. Всесоюзна виставка «Образотворче мистецтво Української РСР», м. Москва, 1985 р.
16. Республіканська виставка «40 років Великої Перемоги», м. Київ, 1985 р.
17. Республіканська художня виставка, присвячена XXVII з'їзду КПРС та XXVII з'їзду компартії України, м. Київ, 1986 р.
18. Республіканська художня виставка, присвячена 50-річчю Спілки художників України, м. Київ, 1988 р.
19. Республіканська художня виставка, присвячена 175-річчю від дня народження Т. Г. Шевченка, м. Київ, 1989 р.
20. Всеукраїнська виставка «Мистецтво гуцульського краю», м. Київ, 1994 р.
21. Виставка «Гуцульський дивосвіт», м. Київ, ЦБХ, 1996 р.
22. Всеукраїнська виставка «Різдвяний салон», м. Київ, ЦБХ, 1997-1998 рр.
23. Всеукраїнська різдвяна виставка, м. Київ, ЦБХ, 2001 р.

24. Всеукраїнська виставка «Світ Божий, як Великдень...», м. Полтава, 2002 р.
25. Всеукраїнська виставка народного мистецтва, присвячена 10-річчю Незалежності України, м. Київ, 2001 р.
26. Виставка митців Косівщини «Автентика і час», м. Київ, ЦБХ, 2003 р.
27. Всеукраїнська виставка «Світ Божий, як Великдень...», м. Луганськ, 2003 р.
28. Всеукраїнська різдвяна виставка, м. Київ, ЦБХ, 2003 р.
29. Всеукраїнська виставка «Світ Божий, як Великдень...», м. Одеса, 2008 р.
30. Виставка на кращий твір року, м. Київ, 2004 р.
31. Всеукраїнська виставка «Світ глиняного дива», м. Київ, МУНДМ, 2008 р.
32. Виставка на кращий твір року, м. Київ, 2006.
33. Виставка гуцульського мистецтва, м. Київ, 2007 р.
34. Виставка народних художніх промислів Прикарпаття, м. Київ, 2005 р.
35. Всеукраїнська різдвяна виставка, присвячена 100-річчю від дня народження М. Приймаченко, м. Київ, ЦБХ, 2008 р.
36. Всеукраїнська різдвяна художня виставка, м. Київ, ЦБХ, 2009 р.
37. Ювілейна персональна виставка, м. Косів, зали НСХУ, 2008 р.
38. Всеукраїнська виставка «Світ Божий, як Великдень...», м. Луцьк, 2010 р.
39. Всеукраїнська виставка «Світ Божий, як Великдень...», м. Дніпропетровськ, 2011 р.
40. Всеукраїнська різдвяна виставка, м. Київ, ЦБХ, 2011 р.
41. Всеукраїнська виставка «Світ Божий, як Великдень...», м. Тернопіль, 2013 р.
42. Ювілейна персональна виставка, м. Косів, Косівський музей народного мистецтва та побуту Гуцульщини, 2013 р.

Виставка творів Валентини Джуранюк у залах Будинку художника НСХУ. Зустріч з діаспорою Івано-Франківщини, 2004 р.

Exhibition of Valentyna Dzhuranyuk's works in the halls of the House of Artists of the National Union Artists of Ukraine. Meeting with Ivano-Frankivsk Diaspora, 2004.

Декоративний таріль «Олень». Техніка виконання: підполивний розпис, 1970-ті рр.

Із збірки КМНМПГ.

Decorative plate «Deer», under glazed painting techniques, 1970s, 20th century. Museum collection.

Посуд для вина. Техніка виконання: підполивний розпис, 1970-ті рр. Збірка КМНМППГ НМНМГП.

Wine vessel, 1970s. Under glazed painting techniques, Museum collection.

Свічник «Трійця». Техніка виконання: підполивний розпис, 1970-ті рр. Збірка КМНМППГ НМНМГП.

Candle «Trinity», 1970s. Under glazed painting techniques, Museum collection.

Посуд для вареників. Техніка виконання: підполивний розпис, 1980-ті рр. Збірка КМНМППГ НМНМГП.

Varenyky dish, 1980s. Under glazed painting techniques. Museum collection.

Посуд для вина «Плесканець». Техніки виконання: гончарування, ліплення, підполивний розпис, 2012 р.
Wine vessel «Pleskanets». Jiggering, modeling, under glazed painting techniques, 2012.

Баранець-підвазонник. Техніки виконання: гончарування, ліплення, підполивний розпис, 1996 р. Власність автора.

Ram-like flower-pot. Jiggering, modeling, under glazed painting techniques, 1996. Author's property.

Декоративні тарілки «Папуги».

Техніка виконання: підполивний розпис, 2013 р. (з колекції М. Гринюк).

Decorative plates «Parrots», under glazed painting techniques, 2013.
(from the collection of M. Hrynyuk)

Ваза для квітів. Техніки виконання: гончарування, ріжкування, 1996 р. (власність автора).

Flower vase. Jiggering and rzhkuvannya techniques, 1996. Author's property.

Посуд «Великодній».

Техніки виконання: гончарування, ріжкування, 1996 р. (власність автора)

«Easter» set. Jiggering and rzhkuvannya techniques, 1996. Author's property.

Свічник «Оленьчі роги».

Техніки виконання: гончарування, ліпка, різкування, 2009 р. (власність автора).

Candlestick «Deer Horns». Jiggering, modelling and rzhkuvannya techniques, 2009. Author's property.

Ікона «Богородиця з дитям».

Техніки виконання: ритування, ріжкування, підполивний розпис, 2010 р.

Icon «Virgin Mary with a Child».

Rytuvannya, rzhkuvannya, under glazed painting techniques, 2010.

Свічник-трійця «Різдвяна зірка».
Техніки виконання: гончарування, ліпка,
підполивний розпис, 2013 р.
Trinity-candlestick «Christmas Star».
Jiggering, modeling, under glazed painting
techniques, 2013.

Скульптура «Козлик».

Техніки виконання: гончарування, ліплення, підполивний розпис, 1996 р.

Sculpture «Goat». Jiggering, modeling, under glazed painting techniques, 1996.

Скульптура «Бичок». Техніки виконання: гончарування, ліплення, різкування, 1997 р.

Sculpture «Bull-calf». Jiggering, modeling, rzhkuvannya techniques, 1997.

Ансамбль свічників.

Техніки виконання: гончарування, ліплення, підполивний розпис, 2010 р.

Candlesticks ensemble. Jiggering, modeling, under glazed painting techniques, 2010.

Кахля «Налигався». Техніки виконання: риткування, ріжкування, підполивний розпис, 2013 р.
Tile «Being Drunk». Rytuvannya, rzhkuvannya, under glazed painting techniques, 2013.

Декоративний таріль «Двобій». Техніки виконання: ритування, різкування, підполивний розпис, 2013 р.

Decorative plate «Duel». Rytuvannya, rzhkuvannya, under glazed painting techniques, 2013.

Казкові птахи-свищики.

Техніки виконання: точіння, ліплення, підполивний розпис, 2005 р. (власність автора).

Fairy-tail whistle-birds. Jiggering, modeling, under glazed painting, 2005. Author's property.

Вазочка «Марічка». Техніки виконання: гончарування, підполивний розпис, 2006 р.
Vase «Marichka». Jiggering, under glazed painting techniques, 2006.

Постолики. Техніки виконання: ліплення, підполивний розпис, 2004 р. (власність автора).
Postolyky (ox-hide shoes). Modeling, under glazed painting techniques, 2004. Author's property.

58

Посуд для сипучих продуктів «Двійнята». Техніки виконання: гончарування, ліплення, підполивний розпис, 2003 р. (власність автора).
Dry-goods crockery «Twins». Jiggering, modeling, under glazed painting techniques, 2003. Author's property.

Кахля «Жовнір у місті».

Техніки виконання: риткування, ріжкування, підполивний розпис, 2008 р.

Tile «Soldier in Town». Rytuvannya, rzhkuvannya, under glazed painting techniques, 2008.

Кахля «Зловив жабу».

Техніки виконання: риткування, різкування, підполивний розпис, 2013 р.

Tile «Caught a Frog». Rytuvannya, rzhkuvannya, under glazed painting techniques, 2013.

Набір для пиття. Техніки виконання: гончарування, підполивний розпис, 1996 р.
Drinking set. Jiggering, under glazed painting techniques, 1996.

Фігурки «Говорили-балакали».

Техніки виконання: гончарування, ліплення, підполивний розпис, 2010 р. (власність автора).

Figures «Chatterboxes». Jiggering, modeling, under glazed painting techniques, 2010. Author's property.

Цукерничка. Техніки виконання: гончарування, підполивний розпис, 2011 р. (власність автора).

Sugar bowl. Jiggering, under glazed painting techniques, 2011. Author's property.

Декоративний таріль «Півень».

Техніки виконання: гончарування, підполивний розпис, 2012 р.

Decorative plate «Rooster». Jiggering, under glazed painting techniques, 2012.

Декоративний таріль «На мостику».

Техніки виконання: гончарування, підполивний розпис, 2011 р.

Decorative plate «On the Bridge». Jiggering, under glazed painting techniques, 2011.

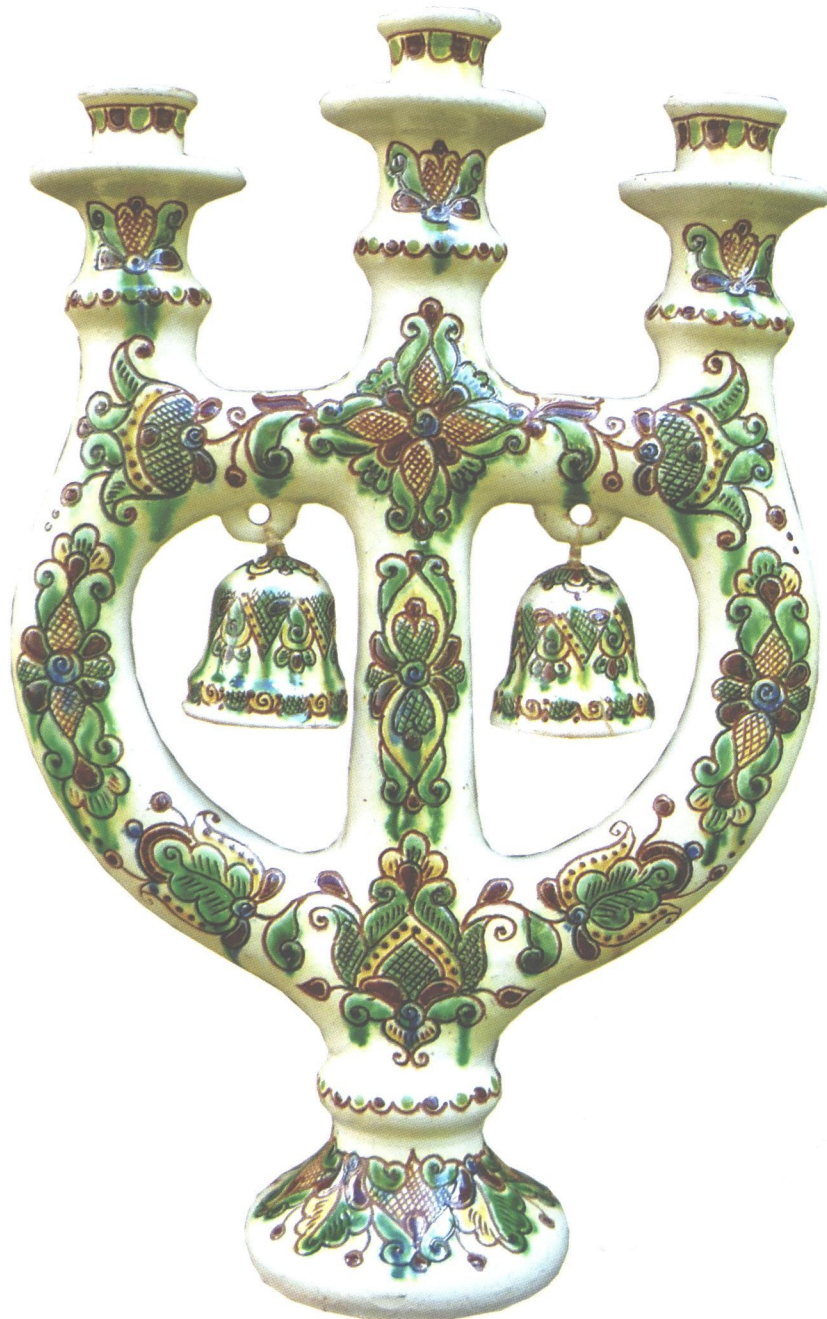
Бочівка. Техніки виконання: гончарування, ліплення, підполивний розпис, 2002 р.
Barrel. Jiggering, modeling, under glazed painting techniques, 2002.

Люльки. Матеріали: глина, дерево, шовк. Техніки виконання: точіння, ліплення, підполивний розпис, 2009 р. (власність автора).
Pipes. Material: clay, wood, silk. Jiggering, modeling, under glazed painting techniques. 2009. Author's property.

Кохля «Маланка». Техніка виконання: підполивний розпис, 2008 р.
Tile «Malanka». Under glazed painting technique, 2008.

Іграшки «Цапки».
Техніки виконання: точіння, ліплення, підполивний розпис, 2008 р. (власність автора).
Toys «Goats». Jiggering, modeling, under glazed painting techniques, 2008. Author's property.

Свічник-трійця. Техніки виконання: гончарування, ліплення, підполивний розпис, 2010 р.
Trinity-candle. Jiggering, modeling, under glazed painting techniques, 2010.

Кахля «Хто кого». Техніка виконання: підполивний розпис, 2013 р.
A tile «Who will win». Under glazed painting technique, 2013.

ПУБЛІКАЦІЇ ПРО МАЙСТРИНЮ

1. Вольнов М. Традиції народних майстрів // Прикарпатська правда. – 1975. – № 1.
2. Ганжа П. Гуцули вміють чарувати. – К.: Хрещата долина, 1996. – № 13.
3. Гречанюк С. Під крилами високий день. – К.: Молодь, 1982. – С. 126-150.
4. Гречанюк С. Сто пелюсток і одна // Дніпро. – 1982. – № 11.
5. Гринюк М. Традиція і майстер. Феномен творчості Валентини Джуранюк // Вісник Львівської національної академії мистецтв. – Вип. 24. – Львів: ЛНАМ, 2013. – С. 54-61.
6. Гуцул Ф. Фотовиставка творчих робіт Валентини Джуранюк // Жовтень. – 1978. – № 1.
7. Джуранюк В. Про себе // Україна. – 1983. – № 4.
8. Джуранюк В. У кольорах моїх Карпат // Народне мистецтво. – 2001. – № 3. – С. 24-21.
9. Качкан В. Сонячний дощ // Радянська Україна. – 1982. – № 26.
10. Лосюк П. [Замітка без назви] // Радянська Гуцульщина. – 1976. – № 24.
11. Майданюк Ю. Вікно у світ прекрасного // Комсомольський прапор. – 1976. – № 28.
12. Мисюк І. Творчість молодих // Радянська Гуцульщина. – 1977. – № 3.
13. Молинь В. Збереження традицій та інновації у творчості Валентини Джуранюк // Вісник Львівської національної академії мистецтв. – Спецвипуск 8. – Львів: ЛНАМ. – 2011. – С. 47-54.
14. Молинь В. Ювілейний ужинок Валентини Джуранюк // Гуцульський край. – 2008. – № 41.
15. Набока О. [Замітка без назви] // Прикарпатська правда. – 1974. – № 8.
16. Огляд молодих талантів // Прикарпатська правда. – 1973. – № 1.
17. Петросюк М. Край народних умільців // Соціалістична культура. – 1975. – № 8. – С. 14.
18. Пригорницький В. Гуцульське – значить самобутнє // Радянська Гуцульщина. – 1975. – № 9.
19. Придатко Т. Тенденції розвитку сучасних художніх промислів // Народна творчість та етнографія. – 1977. – № 5.
20. Селівачов М. Декоративне мистецтво на виставці «Слава праці» // Народна творчість та етнографія. – 1976. – № 3.
21. Соломченко О. Усіма барвами веселки // Радянська Гуцульщина. – 1982. – 23 грудня.
22. Тимофійчук Я. [Замітка без назви] // Радянська Гуцульщина. – 1977. – № 30.
23. Федорів Р. Дощ на її зілля // Жовтень. – 1978. – № 1.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

НСХУ* – Національна спілка художників України.

КРОНСХУ** – Косівська районна організація Національної спілки художників України.

ВХО «Гуцульщина»*** – виробничо-художнє об'єднання «Гуцульщина».

КМНМПП НМНМГП**** – Косівський музей народного мистецтва та побуту Гуцульщини Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

1. *Ангоб* – розріджена суспензія білої, червоної або інших відтінків глини, інколи з домішками кольорових барвників. Декорується (обливається) виріб ангобом сирим, підсушеним до необхідної вологості.
2. *Боклага* – посудина для горілки чи вина.
3. *Бочівка* – глиняний виріб з наліпкою ніжок (за формою схожий на бочку, розвернуту по горизонталі), виготовлений на гончарному крузі, призначений для вина.
4. *Гладунець (гладущик)* – дзбанок, дзбанчик, частіше не розмальований, але покритий поливою, що створює гладку поверхню.
5. “*Запускати барву*” – барвник (оксиди металів), що наноситься пензликом на черепок після першого випалу.
6. *Калач* – глиняний виріб, виточений на гончарному крузі у формі калача, усередині пустотілий, призначений для вина чи горілки. У сучасному варіанті це – сувенір.
7. *Куманець* – див. плесканець.
8. *Майоліка* – різновид кераміки, вироби якої виготовлені з кольорової грубозернистої глини та покриті поливою. Найбільшої популярності майоліка зазнала в Італії в епоху Відродження. Народну кераміку, зокрема й косівську, теж відносять до майоліки, але інколи фахівці застосовують термін «напівмайоліка».
9. *Плесканець* – глиняний виріб (посудина) округлої форми, виточений на гончарному крузі, стиснутий з боків, усередині пустотілий. До нього доліплюють ніжки, шийку й вушка.
10. *Побіллка* – див. ангоб.
11. *Полива (глазур)* – від нім. glasur, glas – скло. Склоподібне покриття на керамічних виробах, що виконує як захисну, так і декоративну функцію. У косівській кераміці це – прозора (харчова або декоративна) глазур, яка закріплюється на виробі під час другого, т.зв. поливного випалу.
12. *Ріжкування* – техніка декорування, нанесення ріжком (або гумовою грушею) малюнка по вологому сирому виробу. Усередину ріжка (груші) заливається ангоб потрібного кольору.
13. *Ритування* – техніка декорування, процарапування писачком по сирому ангобованому виробу, унаслідок чого утворюється графічний малюнок.
14. *Червінь* – ангоб темно-коричневого чи темно-цегляного кольору, виготовлений з місцевих червоних глин. Ним декорують виріб, рідше поливають усю його поверхню.

Марія Гринюк

ОБРАЗНИЙ СВІТ ВАЛЕНТИНИ ДЖУРАНЮК

Рецензенти: *Орест Голубець*, професор, доктор мистецтвознавства
Олег Слободян, доцент, кандидат мистецтвознавства

72

Підписано до друку 1.11.2013. Формат 64x90/8.
Папір офсетний. Друк офсетний.
Гарнітура «Times New Roman». Умовн. друк. арк. 9,54.
Тираж 1000. Замовлення 313.

Передрук книги без дозволу автора заборонено.
Авторські права застережені.

Видавництво ТОВ «Друк-Арт»

58018, м.Чернівці, вул.Головна, 198 А, к.5, т./ф.: (0372) 585-432

Ліцензія про державну реєстрацію ДК №2741 від 15.01.2007 р.

Відруковано ТОВ «Друк-Арт»

58018, м.Чернівці, вул.Головна, 198 А, к.5, т./ф.: (0372) 585-432

Г 85

Гринюк М.

Образний світ Валентини Джуранюк / Марія Гринюк. –
Чернівці: «Друк-Арт», 2013. – 72 с.

ISBN 978-966-2021-85-1

Книга «Образний світ Валентини Джуранюк» підготовлена в рамках авторського проекту М. Гринюк «Галерея майстрів Гуцульщини», затвердженого вченою радою Косівського державного інституту прикладного та декоративного мистецтва 2005 року.

Досліджується феномен косівської мальованої кераміки за творчістю заслуженого майстра народної творчості України Валентини Джуранюк.

Видання пропонується для митців, студентів, викладачів фахових навчальних закладів, спеціалізованих шкіл, а також для широкого кола поціновувачів народного мистецтва Гуцульщини.

ББК 85.12 (4 УКР)

